

מראי מקומות- בבא בתרא כ"ז

מביא וקורא אף דאין בה ט"ז אמה, ותי' דבאמת יש לו ט"ז אמה, ולכן שפיר מביא וקורא. אבל לכאור' עדיין תמוה, למה בקנה שני אילנות מביא ואינו קורא, הרי עולא אמר בגמ' לעיל דאינו מביא כלל היכא דאין בה ט"ז אמה, ובקנה ב' אילנות הרי אין לו קרקע כלל. וכ' התוס' רי"ד דלק"מ, דלא אמר עולא אלא היכא דסמך למצר חבירו, שאין שדה חבירו משועבד ליניקת אילנו, והו"ל גזלן, ואין כל הגידולין מארצו. אבל הקונה אילן בתוך של חבירו, אע"פ שאין לו קרקע כלל, מ"מ כיון ששדה חבירו משועבד ליניקת אילנו ואינו גזלן, חייב להביא ביכורים, אבל אינו קורא, מפני שהקרקע אינו חלוט לו. ומה שהק' לעולא מהתם, היינו משום דאי"ז נחשב מן האדמה אשר נתת לנו, ולכן אינו יכול לקרות. ולפי עולא, לכאור' יהי צריך ט"ז אמה שיהי' שלו ממש בכדי שיהי' יכול לקרות, ומשמע מהמשנה דאי"צ אלא כל שהוא. אלא דהק', דאם באמת נחשב מארצך כיון דבעל הקרקע משועבד לו ליניקה, א"כ למה לגבי האדמה אשר נתת לנו ג"כ אינו אומרים דכיון דמשועבד לו, א"כ נחשב האדמה אשר נתת לנו. והביא דכבר דיברו האמוראים בזה לקמן (פ"א), ואמרו דבאמת לא הי' טעם הדבר נודע להם. וע"ע במהרש"א דעמד בזה, וכ' דלמסקנת הגמ' י"ל דמה דמביא ואינו קורא, היינו משום דמספקינן באמת אף בב' אילנות אם יש לו ט"ז אמה או לא.

(ד) וכותבין עליו פרוזבול- ע' ברבנו גרשום שכ' דכתוב הכי, מוסרני לכם אגב קרקע ב"ד פלוני ופלוני חוב שיש לי על פלוני וכו'. וע' בבית יוסף (חו"מ ס"ז, כ"ב [אות כ"ד]), שהביא מבעל התרומות ג"כ שצריך להקנות החובות אגב קרקע, ושדייק כן מהירושלמי, דמבואר שם דצריך להיות שיש קרקע להלוה וגם להמלוה. ואף דמבואר דמה שצריך שיהי' קרקע ללוה היינו משום שיהי' הלואה שהוא דבר שכיח, אולם לגבי הא דצריך קרקע להמלוה, היינו משום שצריך להקנות ההלואה אגב קרקע.

(א) היינו דלא דק, ולחומרא- הק' הריטב"א, הא חומרא דאתי לידי קולא הוא, שהרי מביאים חולין לעזרה, דמביאים ביכורים היכא דאינו חייב בביכורים (וכמבואר לקמן [פ"א]: דבכה"ג הוי חולין בעזרה). ויישב ע"פ מהלך של רש"י לעיל (כו:), דכ' דמה דאמרי' דאין מביאין בכורים, היינו דאין צריך להביא ביכורים כיון דכתיב מארצך, וכ' דמכאן קשה לר' חננאל שם דפי' משום דאין מביאין גזל על המזבח [ויוצא דבר נפלא מדברי רש"י, דהמיעוט דמארצך היינו דאינו צריך להביא ביכורים, אבל מ"מ יכול להביא הביכורים, וצ"ע מהכ"ת שזהו הגדרן]. וע"ע במהר"ם דג"כ הק' כן על הר"ח, וכ' דעכצ"ל דאי"ז גזל ממש, ולכן שפיר יכול להביא ביכורים אלו על המזבח [מ"מ אינו חייב, וצ"ע כנ"ל]. ולכאור' יש לפרש דמה שהק' תוס' מהא דפוטרים הבכורים מתרו"מ, וא"כ הו"ל חומרא דאתי לידי קולא, ולא הק' מהא דהוי חולין בעזרה, היינו ג"כ משום דס"ל דאי"ז חולין בעזרה, דרק פטור מהבאת בכורים, אבל מותר להביאם. אבל ק"ק לפרש כן, דאם ס"ל דאפי' אם פטור מבכורים, מותר להביאן, א"כ לכאור' אם מביאין לבכורים י"ל דפטורים מתרו"מ, וא"כ לכאור' מוכח דתוס' ס"ל דאם אינו חייב להביאן, א"כ אינם בכורים בכלל, ואינו יכול להביאן, והדרה קו' לדוכתי', למה לא הק' תוס' מהא דהוי חולין בעזרה, וצ"ע.

(ב) מאי לאו כל שהוא- פי' רש"י, חוץ לעביו של אילן לכל צד. והעיר הדברות משה (כ', הע' מ"ז), למה צריך לזה, תיפוק לי' שיש קרקע תחת האילן ג"כ. וביאר דמיירי בשקנה אילן דק, דבזה עדיין יהי' צריך לקנות איזה קרקע סביב האילן, דבכה"ג אם לא הי' קונה הקרקע גם סביב האילן, אז לא יהיו הפירות שעל אילן זו נחשבים כמארצך, דאפי' החולקים על עולא וס"ל דמשום תקנת יהושע יש לו יניקת קרקע, ולכן אינו גזילה, אבל אי"ז אלא גבי יניקה, אבל קרקע ממש לא אמרי', וא"כ ע"כ צריכין לומר דלכ"ע קנה קרקע כל שהוא גם חוץ לעביו לכל צד.

(ג) ת"ש, קנה שני אילנות בתוך של חבירו, וכו'- הגמ' הק' מהדיוק, דמשמע דבג' אילנות

לדברים אלו. או דלמא הביאור הוא דבשעה שהנחיל הארץ תקנו כן מדין הפקר ב"ד הפקר, אבל לא הי' תנאי בעצם חלוקת הארץ. וכ' להביא רא' מסוגיין, דתוס' כ' לעיל (כו: ד"ה גזלן) דע"מ כן וכו', שיהא חשוב כמו מארצך. וכ' המשנ"י דלכאו' אי"ז מדין הפקר ב"ד הפקר, דהא מדין הפקר ב"ד אי"צ אלא שיהי' לו רשות לסמוך לחצר חבירו, ולא שיש לו קנין חצר חבירו שיהא נחשב לארצו, אבל אם הי' תנאי בעצם חלוקת הארץ, א"כ שפיר י"ל שיש לו חלק בארצו ממש לזכות יניקה מארצו.

(ח) **שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ-**

ע' ברמב"ן לעיל (כו. ד"ה הא דתנן) שהביא הא דא"י בב"ק (פא:) דגם בחו"ל שייך תקנות אלו של יהושע, ואף שאי"ז נוגע לבכורים, אבל עכ"פ לא יהי' גזל, ויהי' מותר לכ"א לסמוך אילנות לחצר חבירו. וע"ע במשנת יעבץ הנ"ל (חו"מ ל', ו), שכ' לתלות חקירתו באם תנאים של יהושע היו בעצם ירושת הארץ או מדין הפקר ב"ד הפקר, באם שייך התנאים גם בחו"ל (הפקר ב"ד הפקר), או רק בא"י (תנאי בעצם חלוקת הארץ). וכ' שם דאף אם אמרי' דשייכים התנאים בחו"ל, דהוי מדין הפקר ב"ד הפקר, אולם דין זה דבכורים הוא דין בחלוקת הארץ [ולכאו' כוונתו, דמלבד הא דהעשרה תנאים הם מדין הפקר ב"ד הפקר, אבל יש דין מיוחד לגבי בכורים, דהוי תנאי בעצם חלוקת הארץ ג"כ].

(ט) **בדחלולי בעלמא- פ"י רש"י, סגי לי' לקוץ**

אחד אחד מבינתים כדי להרחיק אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה. והק' הריטב"א, א"כ הול"ל בדחלולי בעלמא. ועוד, אפי' קייצי מינייהו טובא, מ"מ יכול להתעכב שם כזית מן המת, ואם לא יתעכב שם, ונופל לארץ תחת הענפים, הרי יש כאן אהל, וא"כ מה הרויח בהא דחלולי. ולכן פ"י כהר"ח (הובא בתוס') דכוונת הגמ' דנותנים שם שוב דבר להפחיד העופות, כדי שלא יביאו שם שום דבר טמא, ו"דחלולי" מלשון להפחיד.

(ה) **ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה, וכו'-** כ' החזון איש (ליקוטים לחו"מ סי' כ"א לסוגיין, ד"ה שם ע"כ) דהך ברירה אינו ענין לברירה דכל הש"ס, אלא ר"ל שיש כאן ב' יניקות, יניקת שרשים ויניקת ענפים, וס"ל לרשב"ג דהכא שיניקת השרשים משותפת בין ארץ לחו"ל, בכה"ג אמרי' דיניקת הנופות הוא העיקר, וסבר דיניקת הנופות לא מבלבלא, אלא הנופות שבא"י עיקר יניקתם בא"י, וכו', ולכן הגדל החיוב חייב, וכו'. ורבי סבר דכשם שיניקת השרשים מבלבלא, כך יניקת הנופות מבלבלא, וזהו מה שאומרים יש ברירה ואין ברירה.

(ו) **שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ-**

פ"י רש"י, התנה עמהם שלא יקפידו על כך. והעיר בחי' ר' נחום (פה) דלכאו' משמע מכאן דבאמת ס"ל לרש"י דטעם דעולא הוא משום דגזל הוא, דאם משום דאינו נחשב "ארצך", א"כ מה מועיל הא דאינו מקפיד על כך, סכ"ס הא אינו שלו. וזהו דלא כמו שפ"י תוס' לעיל בדעת רש"י, דאינו משום גזל, וביאר הגמ' כאן דהנחיל יהושע את הארץ ע"מ כן שיהא נחשב לארצך. ולכן רוצה ר' נחום לבאר דבאמת ס"ל לרש"י דטעם הפטור הוא משום גזל. אלא דהק' דלכאו' משמע מרש"י רק דאינו צדיק להביא הביכורים, ואם גזילה הוא, צריך להיות אסור להביאם, דאין מביאין גזל על המזבח. ולכן ביאר דרש"י ס"ל דהגזל הוא על היניקה, אבל הפירות עצמם אינם גזל, רק דאינם נחשבים מארצך, כיון דגזל היניקה. אלא דא"כ הדרה הקו' לדוכתי', מה מהני דלא הקפידו ע"כ, סכ"ס אין היניקה שלו, וא"כ אינו נחשב מארצך. וע"ש שיישב ע"פ מה דמבואר בירושלמי, דהיכא דיש לו רשות לינק שם, אז נחשב היניקה משלו, וא"כ, כיון דמשום תקנת יהושע אינם יכולים להקפיד על היניקה, א"כ שפיר נחשב מארצך, ע"ש כי קיצרתי.

(ז) **שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ-**

ע' במשנת יעבץ (חו"מ ל', ו) שחקר בהא דאמרי' דע"מ תנאים אלו הנחיל יהושע את הארץ, האם הביאור הוא דהי' תנאי בעצם חלוקת הארץ, דהיינו דכשהנחיל יהושע את הארץ, הקנה לכ"א מישראל חלק בשל חבירו